

E P I S T O L A

oportet, & cùm oportet, & quanto in tempore oportet irascitur, laudatur, esique hic mansuetus. Et qualem Seneca voluit: *Parendum est etiam improbis civibus, non aliter quam membris languentibus.* Et si quando missa sanguine opus est, sustinendum, ne ultra quam necesse sit, incidas. O qualis de te panegyris!

XI. Hæc si nossent illi quicunque te morsu petunt, aut calamo pulsant, palinodiam canerent, veritatis amantes. Ut verò melius canant, dicam paucis quæ multo indigebant volumine. Pene fatalibus temporibus assumptus ad Provinciam Neapolitanæ administrationis es, quibus ex pessimis seminibus jam diu jaētis damna emergebant ferè inevitabilia; mala enim publica seruntur, quæque aliquandiu latent, suo tempore germinant. Quid? Nunquam profectò Neapolitanum Regnum vici- niūs nutavit ruiturum, quæcum cùm ad illius regimen coactus Catholici Regis imperio accessisti: Te ille unicum auxilium labantibus rebus, imò labentibus opportunè adjunxit, ut ille securior, tu sollicitior eses. Negabit te aliquis sollicitiorem, tui munieris sedulum, vigilem, assiduum, expromptum, ac reliquis occupationibus semper vacantem, ne tuā unquam vacares? Cordi insculpta erga tuum Regem incomparabili fide, & affectu, tui oblitus, imò tui contemptor, non te amabas, ut illum amares, coletes, magnificates. Illius gloriam emisti incredibili labore, continuis pervigiliis, importunis curis, irrequiera sollicitudine, presentissimis tuæ vitæ, tuorumque discriminibus. Ut publicis, ut Regiis commodis incumberes, ut Regnum in libertatem assereres, non tibi, non tuæ Familiæ prospexit, adau- etis redditibus & honoribus; imò supra modum pressus ære alieno evasisti, quin tuæ parceres aureæ argenteæque supellectili, ut milites commeatu adjuvares, ut stipendium solveres. Certè in te ultro venit quòd in Césarem Seneca jactavit: *Ex quo se Orbi terrarum dicavit, sibi eripuit; Magna servitus est magna fortuna.*

Ad Polyb.
c. 26.

Lib. 4.

De Obitu
Valenti.

XII. Occurret objiciens aliquis; tumultuos novi causâ tributi Neapolitanos, cùm nova non deberet tributis solvendis fieri accessio, neque hoc meum Principem latere, verè magnum, & Regio sanguine, & merito prudentiæ. Scio, & probè scio, id illum minimè latuisse, quin rectè noverat, malè rubore purpuram sanguine popolorum, exuccum opibus populum languorem Regum esse, Regnum imbecillitatem, & animorum alienationem, non sine fugitiva subditorum fide, defectioni obnoxia. Noverat, tributis tam multis Neapolitanum Regnum exhaustum esse, ut animam omnino ageret. *Tributorum vinculis, quasi prædonum manibus strangulata moritur,* clamabat cum Salviano lib. 4. Unde cùm de novo tributo imperando agebatur, scitè & citò inclamabat cum Valentianio Imperatore apud Ambrosium: *Præterita solvere non queunt, nova poterunt sustinere?* Non hæc mei Principis tam insolens tributorum exactio fuit, sed aliorum, quorum quod non pauci impunè congererant ac dissipaverant, innoxii populi de tributis persolvebant redacti ad extremam inopiam. At nonnulli impunè non abierunt, quippe tumultuant populo nihil potius & antiquius fuit, quæ in illorum domos & bona ore fuorem evoīere, & manu flamas admovere. Sic tributorum acerbitatem mitigare visi sunt.

XIII. Sed urgebis: si ea benè noverat Excell. Prorex, ecce cives tributo male gravavit novo? Cur malum ex nova tributi accessione imminentis prudentissimus Princeps non præcavit? Profectò, aio, quantumvis sciolus quisque validè adnitatur, aliquā subinde Proregem nostrum culpa inurere, minimè prævalebit, si rem totam percaleat. Nempe, fortunas Regis sic invenit ille marcas, adeoque consumptas, ut pene inanis Regius mæreret ærarius, nec Fiscus valeret, egro etiam civi ac dolente. Quid? Anno 1612. (ut ex publicis instrumentis liquidò constat) annius Regii juris census longè cum excederet duos milliones, dein Anno 1646. vix attingebat octingenta ducatorum millia provenientia ex undecim millio-

nibus

D E D I C A T O R I A.

nibus dono concessis Regi nostro, solvendisque septem annorum spatio. Usquæ adeò absunta Regiæ opes, & illa proventuum magnitudo devorata. Adde, alienatos in perpetuum supra *nonaginta milliones*, quos Neapolitanum Regnum, diversis temporibus, Regi concesserat: necnon ferè omnia oppida & civitates tum Demaniales, tum Regias venditas esse, imò officia omnia, & vendibilia quæque. Cum ecce tibi ad Hetruriæ littora obsecum à Gallis Orbætum, quod valida militum manu, & multo indigebat commeatu. Ex solo prudentissimo solertiae suæ artificio, quin populum prægravaret, illam triumphi felicitatem per omne eum decantandam Dux noster, non absque innumeris expensis, fortunatissimè fabricavit, fugato turpiter Gallo à LEONE Hispano. Sed cùm fortuna hominum varia sit, brevesque rerum vices, non multò post, Helvæ insulam à Gallis captam doluimus, quæ ut suo restitueretur Philippo, & alia inde hostiles incursions, & imminentia Neapolitanæ Regno mala præcaverentur, sicut multo opus erat milite, sic multo etiam nummo. Hic, quod admirabilitate non caret, in tanta rerum inopia, oblatus ultrò est Proregi à Neapolitanæ urbe, plenis Senatus Populique suffragiis. Ut verò oblatam solverent pecuniarum summam, ipsi, nemine renidente, imò deprecantibus cunctis, novi tributi onus subire voluerunt. Quid ad hæc Excell. Prorex? Quid sapientissimi ejus consiliarii; cùm viderent absque subsidiis istis stare Neapolitanum Regnum, & nisi nummo victorias ali non posse? Gratus ille accepit quod spontiva offerebatur voluntate, nec grave futurum populo existimat, quicquid ultrò ille subibat. Quis non crederet quod Hieronymus observat? *Quicquid fit necessitate, citò solvitur; quod voluntate arripitur, perseverat.* Quis non In Oream, Nazianzeno scribenti? *Quod voluntarium est, tum diuturnum, tum certum esse.* C. 7. Animo, & manu plena subfido, in obsequium totius Regni, cuius sola res agebatur, ad Proregem suum advolarunt illi ipsi, qui, non onerati, sed se se novo tributo oneraverant, animo adverso, & armata manu tumultuare ceperunt, nec debacchari destiterunt, non hoc uno, sed tributis multis à Prorege remissis. Et erit adhuc, qui malam de Principe nostro opinionem moveat, & augeat?

XIV. Inde bonam auxisti tuam (Excell. Domine) apud cordatos viros, unde apud imperitos periclitari posset. Cessisti glorijsæ tui nominis commoditati, dum Regiæ ultrò cessisti præfecturæ, ne proprii honoris compendio, Regni dispendia negligere videreris. Cessisti, nam ut sapienter Polybius lib. 1. *Optimi Duci officium est, non solum vincendi, verùm etiam cedendi tempora prospicere.* Cessisti, non recusans laborem, non fugitans vitæ discrimina, quibus totus eras addictus: cessisti, non tuo, sed consiliariorum arbitrio existimantium subsultantis populi requitem indubie ex tuo abscessu emersuram. O humanarum rerum vicissitudines! Ille, ille populus, qui nuper te te in oculis & corde habebat, Regni assertorem, diuturnaque Regni administratione dignissimum proclamabat, ille metipse te eundem exulem desiderabat. Quid mirum? Tam ille varius, & vitreus, quæ varia & vitrea fortuna est. Fortunæ rotam clavo trabali fixam priùs teneas, quæ turbam illorum hominum multam, quæ cum fortunæ volvit rota, & vix una die, uno stante loco scit. Multum est quòd perseverasti, certantibus infelibus temporibus cum providentia tua; plus tamen quòd non timuisti ne perseverare non posses, animo nullis unquam laboribus fatigato, & summa spe pietatis in Deum, qui te vita periclitantem, imo tuorum vitas prodigentem, incolorem servavit miraculosè certè, ut par est credere. Laborasti, vigilasti semper in Philippi tui obsequium, sed tunc maximè maturiū festinasti parte obsequii potiore, qua illum in tui amorem fortiter traxisti, cùm, non inglorius dececessisti, sed gloriæ cedens illi, quam ex triumpho postmodum reportato alii sibi pepererunt, verè tuo, & jure propinquatis, & bellici stratagematis artificio à te invento, à te præordinato,

quo

E P I S T O L A

quo jam jam tundebas hostem pede presso, non equidem, non laurus parta, nisi
praeunte labore ac sudore tuo. *Alii laboraverunt, & vos in labores eorum introiistis.*

XV. Quid rursus? Tui laudatores astimandi sunt, non numerandi. Tantundem
est, si lauderis ob turpia, quam si à turpibus. Horum vituperia bonam famam
non inquietant. Stat illa stabitque in æternum inconcussa & flecti nescia adversus
linguatas horum machinas; & dum communis universatim laudatio prævaleret,
obscurus obtrectatorum rumusculus evanescit, & bona fama tua latius propagatur.
Cur non? Quandoquidem apud rerum scientes viros, et si presumpti facinori-
ris exitus denegetur, in magna tendisse animum, perinde est, atque rem ipsam
ad exitum perduxisse. Vera enim illa parcemia: *In magnis voluisse sat est.* Verissi-
mum illud de hac disciplina S. Isidori Pelusiota judicium: *Eum, qui de aliquo
bene mereri studuit, nec tamen ei opem ferre potuit, ex eventu ne reprehende, verum ex
animi instituto, ac voluntate lauda, atque honore affice, quoniam etiam naturæ vi ad ea,
qua oportebat, efficienda, incitatus est; & si viribus elanguerit, nec quod conabatur, per-
ficere potuerit.* O grande à grandioris notæ calamo elogium tuæ famæ prælustre!
Negabit te quispiam, vel invidæ malevolentia conviseratus morbo, res profectò
eximias, difficiles, & ferè naturæ inaccessas, multo labore, & sudore, multa
magnanimitate, & generosa audacia aggressum, imò & supergressum? Nullum
non lapidem movisti; nullum non laborem exantlasti, pro tui Regis obsequio,
pro communi salute, pro sedanda plebis seditione, pro causa perdenda, unde
illa ignem accepit, pro favenda, pro mollienda, pro allicienda tumultuante
plebe ad officium, pro pertinacibus evincendis animis pertinaci bonitate tua,
promissis, & largitionibus maximis, Plenipotentiarius à Rege constitutus. In te
conspexit justitiam & pacem amicè se se exosculantes, severitatis virgam cum
suavissimo clementiæ pane adsociatam, pacificum Salomonem armata militum
manu stipatum, Sulamitem mitissimam cum choris castrorum, Agnum man-
suetum ac rugientem leonem, mulcentem lyram cum militari tuba obstrepente.
O casset mortalium maledictio, tuam infuscare famam! Quid? Ex eventu re-
prehendis, quem ex animi instituto ac voluntate laudare & honore afficere ad
gloriæ immortalitatem tenebaris?

XVI. Contemplatus ne aliquando es (contemplare nunc quæso) decantatissi-
mam illam Davidis virtutem, qua se in singulare certamen projectit cum immanni
& enormi Gigante, multaque Philistæorum turba? Jure meritò illum dilaudes,
summisque laudibus efferas ob debellatum, ob triumphantum tumidissimum
Goliathum. Quid si eventus spem fecellisset, & audenti Davidis animo triun-
phus non successisset? Num ille præmio esset afficiendus, & corona donandus?
Anne potius oblivioni dandus, & infamia notâ inurendus? Certè etiæ victoriæ
frustraretur eventus, purpurâ erat induendus, adorâ coronandus, ob generosum
& impavidum mentis jactum, ob mirandum animi impulsum, ob audacem dif-
ficiili conflictus ardorem: nam victoriæ sorti non tam præmium debet,
quam concepto horrendi certaminis proposito, cum varius sit & anceps eventus
belli. Accipe locupletissimum rei hujus testem Chrysostomum: *Quamquam enim
si virtuti defuisset eventus, tamen ob solam animi virtutem egregiumque propositum coro-
nandus erat.* Et erit qui te inhonoratum velit, honore eximio dignissimum? In-
clitus ille animi tui conatus, quo te ad facinoris arduitatē sacrasti, te jam vi-
ctorem premonstrabat, te jam triumphali corona conspicuum, quam eis mature
præripuisti, qui se triumphi consecutores jactant, quandoquidem illi sine te, jam
diu multumque laborante, minimè detriumphassent.

XVII. Obsederat inclitus ille Israeliticæ militiae Dux Joabus Regiam Ammo-
nitarum urbem Rabbath; ceperat bonam urbis partem, quæ appellabatur aqua-
rum;

Lib. i. Epist.
335.

Homi. de
Dav. &
Saul.

D E D I C A T O R I A.

rum; reliquum erat ut partem aliam expugnaret, in qua hostium fortalitiū.
quod jam propè erat ut caperetur; cùm ecce tibi Joabus ad Regem suum Da-
videm nuncios mittit, dicens: *Dimicavi adversus Rabbath, & capta est urbs aqua-
rum* (sic Hebraicè habetur.) *Nunc igitur congrega reliquam partem populi, & okside
civitatem, ne cùm à me vastata fuerit, nomini meo adscribatur.* *Quis hoc crederet?*
Hominem inveniri, qui suæ gloriæ detraheret quod alienæ adjiceret? Inventus
unus Joab est, quasi humanum fastigium sic excedens. Cessit ille, ut erat Dux
Excellentissimus, suoque Regi fidelissimus; cessit, perennaturo fidelitatis exem-
pli, Regiæ gloriæ & victoriæ, quæ in proximo erat; cessit, sed sine sui probro.
Non proprii honoris adversus Regem avarus, neque suæ contumeliae prodigus.
Supremis illum quis non extollat laudibus? Et quis non eò amplioribus officiat
honoribus, quò proprio victoriae honori cedens, illo Regem cumulare exam-
biebat? Cessisti, ô Excell. Prorex, quasi de Joabi Schola Politico - Christiana
edoctus; cessisti gloriæ tuæ, ut tui Regis securius (ut putabatur) sublimares glo-
riam: cessisti non inglorius, cum jam primam potissimumque victoriæ partem
delibasses, parte à te prima Neapolitanæ urbis, eaque principaliori, jam dudum
occupata, & acriter diu, noctuque defensa, non absque illustrissima gerendi
belli peritia; posteriori verò ad eas angustias redacta, ut non admodum difficile
esset eam expugnare. Cessisti, cum jam tecum multi ex rebelli populo se-
cretò per internuncios, serio agerent & ardenter de deditione; cui indubie non-
nulli imminentis tuæ gloriæ satis aperte invidi male obstiterunt (ô si nequid veri
tacerem!) Et generosa victoriæ laude fraudaberis? Nonne ex leonina Principum
Familia progenitum, te jure merito jaegas? *Leonem igitur clamantem ausulta
apud Apocalypticum Joannem. Veni & vide.* Quid novi, quæso? *Et vidi, & Apoc. 6.
ecce equus albus, & qui sedebat super eum habebat ARCVM, & data es ei corona,
& exiuit vincens ut vinceret.* Leonem audis? Arcum vides? Vides & Ducem?
Dux enim ille erat equitum reliquorum. Te metipsum quasi depictum aspicias
Leonem, ac *Ducem* de *AR COS*, benè quidem, & optimè arguto verborum pe-
nicillo; tunc maximè, cùm prefecturę cedens Regiæ decessisti; utique quasi
triumphali equo vectus albo, quasi tuo *ARCU* benè armato munitus, quasi
victoriæ corona insignitus. Verè existi *vincens ut vinceret*; verè tibi adscribenda
gloria triumphi, qui tandiu estuaveras toto bellici laboris pondere, labore intol-
erabili, immenso sudore, oculatissima providentia, quin satis tibi faceres in
agendo. Te quidem *Leone* duce, non imbellis ille, sed exiguis Hispanorum exer-
citus sic ad longum corroboratus adversus populares copias propè infinitas, ut
invasionibus & multis & crebris à loco dimoveri minimè potuerit, semper triun-
phis novis ac multis conspicuus, invictus semper, ac pertinax in vincendo. Benè
huc Chabriæ Ducas præstantissimi illud, apud *Auctorem Apophtheg. lib. 5. Dicere
solebat formidabiliorum esse Cervorum exercitum, Duce leone, quam leonum, Duce cer-
vo, sentiens totam belli fortunam pendere à virtute prudentiaque Ducis.* Fortunatissimi
belli eventus tibi referendi, tuę solertię ac prudentię; tibi *Leoni*, non cervorum,
sed leonum Duci; qui etiæ cervorum, tua potens animi fortitudine cervos in leo-
nes transmutare.

XVIII. Et verò, nemini videar audax, imò nulli non veritatis amator, si seriò
autumem, ut viri autumant hac parte scientes admodum. Nempe, auctum omnino
de Regno Neapolitano Regi nostro fuisse, nisi tu omnem navasses operam Chri-
stiano politiæ ingenio, arcane sagacissimæ prudentiæ vigore, & vario stratage-
mate obarmatus. Hac una, piaque astutia tua furores populi propemodum insi-
nitati sedasti, fecellisti muneribus, honoribus, promissis, familiari allocutione, us-
que ad humilem submissionem, sed gloriosam, ad usque obsequium supplex, sed

P. Ildeph. de Flores de Agone Martyr.

b maje.